

راهنمای مدیریت در نظام اسلامی

عهدنامه امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) به مالک اشتر

تنظیم و نگارش

حسین انواری

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۴

سرشناسه: انواری، حسین، ۱۳۳۸-
 عنوان قراردادی: نهج البلاغه. فرمان مالک‌اشتر. فارسی. شرح.
 عنوان و نام پدیدآور: راهبردهای مدیریت در نظام اسلامی: عهدنامه امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) به
 مالک‌اشتر / تنظیم و نگارش حسین انواری.
 مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۳۱۲ ص.
 شابک: 1-978-964-00-1823-9
 وضعیت فهرست‌نویسی: قیفا.
 یادداشت: بخشی از کتاب به زبان عربی است.
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۱۲.
 عنوان دیگر: عهدنامه امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) به مالک‌اشتر.
 موضوع: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. فرمان مالک‌اشتر. نقد و تفسیر.
 موضوع: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه - مدیریت.
 موضوع: مدیریت (اسلام).
 موضوع: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. فرمان مالک‌اشتر. شرح.
 ر. بنده کنگره: ۸ الف/۴۲۳/۱۳۹۴ BP
 رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۶۱۲۲۳

شابک: ۱-۱۸۲۳-۰۰-۹۶۴-۹۷۸

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، بین اسفند، صندوق پستی: ۱۱۳۶۵-۴۱۹۱
 راهبردهای مدیریت در نظام اسلامی
 © حق چاپ: ۱۳۹۴، مؤسسه انتشارات امیرکبیر

نوبت چاپ: اول

تنظیم و نگارش: حسین انواری

طراح جلد و صفحه‌آرا: حسین احمدی

حروف متن: میترا ۱۴

چاپ و صحافی: اسپید، تلفن: ۸۸۴۲۷۶۵۶

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۱۳۵۰۰۰ ریال

تلفن مرکز فروش: ۰۲۱-۶۱۲۸۰۰۰۰

فروش اینترنتی: www.amirkabir.net

همه حقوق محفوظ است. هر گونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری،
 اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی،
 و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۱۹.....	پیشگفتار.....
۱۹.....	ادین گزار، مدیریت یک نیاز.....
۲۱.....	دوین گفتار، انتخاب فرمان امام به مالک.....
۲۳.....	سومین گفتار، شیوه تعلیم محتوای فرمان.....
۲۴.....	چهارمین گفتار، انتقال پیغام فروتر از کلام وحی، فراتر از گفتار بشری.....
۲۷.....	پنجمین گفتار، سه نامه مالک داشت.....
۲۹.....	ششمین گفتار، شخصیت مالک داشت نخبی.....
۳۱.....	بخش اول اهداف کلان حرمت اسلامی.....
۳۲.....	آغاز صدور فرمان.....
۳۴.....	وظایف کلی حکومت اسلامی.....
۳۷.....	بخش دوم خودسازی و اصلاح نفس.....
۳۸.....	تقوای الهی.....
۴۰.....	یاری خداوند.....
۴۳.....	بخش سوم رهنمودها و دوراندیشی‌ها.....
۴۴.....	توجه به قضاوت مردم.....
۵۰.....	چشم پوشی از خطاهای مردم.....
۵۲.....	عدم تقابل با خداوند سبحان.....
۵۴.....	دوری از خوی سلطه‌گری.....
۵۶.....	عظمت و سلطه الهی.....
۵۸.....	تکبر و خودبینی در برابر خداوند.....
۶۰.....	رعایت انصاف.....
۶۲.....	آثار ظلم بر مردم.....

۶۴	حق محوری و رضایت مردم
۶۶	خصوصیات خواص
۶۸	خصوصیات توده مردم
۷۰	عیب پوشی مردم
۷۲	گشودن عقده های مردم
۷۴	مشورت و مشاوره
۷۶	انتخاب دستیاران و وزراء
۷۸	شاه، متگان خدمت
۸۰	ارتباط با زاهدان
۸۲	تسویق و تنبیه
۸۴	اعتمادسازی بین مردم و حکومت
۸۶	خوش گمانی با شاه، تمان
۸۸	احترام به سنت های خوب مردم
۹۰	مصاحبت با علماء و مراجع فکر
۹۳	بخش چهارم تبیین سبب گروهای جامعه
۹۴	تقسیم بندی گروه های جامعه
۹۶	طبقات اجتماعی
۹۸	گروه لشگریان
۱۰۰	نقش مالیات در قوام سپاهیان
۱۰۲	ارتباط طبقات مختلف با یکدیگر
۱۰۴	نقش تجار و صنعتگران
۱۰۶	اقتشار نیازمند و محروم
۱۰۸	تأمین حق محرومین
۱۱۰	شرایط انتخاب فرماندهان
۱۱۲	ویژگی شخصیتی و خانوادگی فرماندهان
۱۱۴	وظایف فرماندهان نسبت به زیر مجموعه
۱۱۶	مهم ترین ویژگی فرماندهان ارشد
۱۱۹	بخش پنجم مهم ترین وظایف حکومت اسلامی

۱۲۰	تنظیم رفتار عادلانه با مردم
۱۲۲	خیرخواهی نسبت به مردم
۱۲۴	قدردانی از تلاش های مردم
۱۲۶	طریق برون رفت از تنگناها
۱۲۹	بخش ششم طبقه قضات
۱۳۰	معیار انتخاب قضات
۱۳۴	وظایف حاکم نسبت به قضات شایسته
۱۳۷	بخش هفتم وضعیت مدیران و کارگزاران
۱۳۸	شیوه عزینش کارگزاران
۱۴۰	ویژگی کارگزاران صالح
۱۴۲	تأمین معیشت کارگزاران
۱۴۴	نظارت بر عملکرد کارگزاران
۱۴۶	شیوه برخورد با تخلف کارگزاران
۱۴۹	بخش هشتم تنظیم امور خصوصی
۱۵۰	مالیات دهندگان
۱۵۲	تقدم رفاه عمومی بر اخذ مالیات
۱۵۴	ایجاد تسهیلات در اخذ مالیات
۱۵۶	مدارا با مالیات دهندگان
۱۵۸	همکاری و اعتماد متقابل دولت و ملت
۱۶۰	سوء مدیریت در آبادانی کشور
۱۶۳	بخش نهم جایگاه و ویژگی دبیران و کاتبان
۱۶۴	موقعیت دبیران
۱۶۶	ویژگی کاتبان
۱۶۸	شیوه انتخاب دبیران و کاتبان
۱۷۰	تقسیم مسئولیت ها با توجه به ظرفیت ها
۱۷۳	بخش دهم طبقه بازرگانان و صنعت گران
۱۷۴	مراقبت و حمایت از تجار و صنعت گران
۱۷۶	سختی کار تجار و بازرگانان

۱۷۸.....	عیوب تجار و صنعت‌گران.....
۱۸۰.....	جلوگیری از احتکار کالا.....
۱۸۳.....	توجه به طبقات محروم جامعه.....
۱۸۳.....	بخش یازدهم طبقه محروم جامعه.....
۱۸۶.....	تأمین نیاز محرومین از بیت‌المال.....
۱۸۸.....	عدم بی‌اعتنایی به فرودستان.....
۱۹۰.....	توجه ویژه به فقرای غفیف و فراموش شده.....
۱۹۲.....	رعایت حال یتیمان و سالمندان.....
۱۹۵.....	بخش دوازدهم اموری که مدیران باید شخصاً وقت‌گذاری کنند.....
۱۹۶.....	نسبت عمومی با مردم و مراجعین.....
۱۹۸.....	احترام مردمی با مراجعین.....
۲۰۰.....	رسیدگی مستقیم به شیئی از امور.....
۲۰۲.....	اختصاص وقت خاص برای خلوت با خداوند.....
۲۰۴.....	اقامه نماز جماعت.....
۲۰۷.....	بخش سیزدهم ارتباط با مردم.....
۲۰۸.....	فاصله نگرفتن از مردم.....
۲۱۰.....	آفات دوری از مسئولین.....
۲۱۲.....	بهانه باطل در دوری از مردم.....
۲۱۵.....	بخش چهاردهم پیشگیری از فرصت‌طلبی.....
۲۱۶.....	جلوگیری از سوء استفاده نزدیکان.....
۲۱۸.....	رعایت حق نسبت به همه.....
۲۲۰.....	برطرف کردن سوءظن مردم نسبت به مدیران.....
۲۲۳.....	بخش پانزدهم تعامل با دشمنان.....
۲۲۴.....	صلح با دشمنان.....
۲۲۶.....	وفای به عهد.....
۲۲۸.....	امنیت الهی.....
۲۳۰.....	استحکام در پیمان نامه‌ها.....
۲۳۳.....	بخش شانزدهم پرهیز از خونریزی.....

۲۳۴	 نهی از خونریزی
۲۳۶	 قتل عمد و خطا
۲۳۹	 بخش هفدهم دستورات اخلاقی
۲۴۰	 خودپسندی
۲۴۲	 منت نهادن به مردم
۲۴۴	 پرهیز از افراط و تفریط
۲۴۶	 پرهیز از سوء استفاده فرصت ها
۲۴۸	 پرهیز از خصمت های ناپسند
۲۵۰	 عبرت ر عمل گذشتگان
۲۵۲	 الگو برداری از ائمه (علیه السلام) و عهدنامه
۲۵۵	 بخش هجدهم دعای حضرت در پایان عهدنامه
۲۵۶	 دعای پایان عهدنامه
۲۵۹	 متن کامل و ترجمه فرمان امام علی علیه السلام
۳۱۲	 فهرست منابع

تقریظ استاد گرامی حضرت حجت الاسلام و المسلمین

دکتر علی شیخ الاسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

بر همگان روشن و مسلم است که یکی از ذخایر بزرگ و بی نظیر معارف اسلام و تشیع کتاب مسطاب نهج البلاغه امام امیرالمؤمنین (علیه السلام) است که عزت و عظمت و اهلیت و عصمت آن در سطح دریافت هیچ کس جز مقام عصمت و حضرات معصومین (علیهم السلام) نیست و تعبیر مناسب و مشهودی که در عذرخواهی از ساخت این اثر و درک معانی آن کرده اند این عبارت کوتاه و پرمحتواست که:

«کلام امام دون کلام خالق و فوق کلام مخلوق» است. این دائرةالمعارف بزرگ و بنام اسلامی از چنان شمول و جامعیتی برخوردار است که هر کس را با هر عقیده و سلیقه ای از دریای خروشان و چشمه جوشان خود سیراب می سازد و به او فرصت می دهد تا در خور و به اندازه ظرفیت و طریقت و قوه و قابلیتش از این کتاب مبارک بهره برد و کام جان و دایره اندیشه و احساس را شیرین کند.

گر بریزی بحر را در کوزه ای چند گنجد قسمت یک روزه ای

مطالب متنوع و متعالی و عمیق این اثر چنان خواننده صاحب دل و دانشمند را به حیرت و شیفستگی می کشاند که بی اختیار به زبان می آورد که:

یک دهان خواهم به پهنای فلک تا بگویم مدح آن رشک ملک
مدح تعریف است و تخریق حجاب فارغ است از مدح و تعریف آفتاب

این کتاب مستطاب و یادگار همیشه ماندگار امام عالی مقام فراهم آمده
بزرگ‌مرد عالم معرفت و معنویت یعنی سید رضی (رضوان الله تعالی علیه) است که
خود شاخ گل این گلزار و ثمره شجره طیبه عترت است که ما برای آشنایی
با ابعاد اهداف این تنظیم و تألیف عنان سخن را به خود او می‌سپاریم، و
در بیان و بنان شیوا و رسای او چنین می‌خوانیم که:

«تنی ... دهستان و برادران خواستند تا کتابی بپردازم و گزیده سخنان
مولی (علیه السلام) را فراهم سازم: گفتارهایی از همه فنون و
مجموعه‌ای از همه‌گون از آداب و پندها و نامه‌های خطبه‌های کوتاه و بلند
که می‌دانستند چنین کتاب از فصاحت خواهد بود و پیرایه بلاغت دین و
دنیا را به کار آید. بلاغتی چند به در گفتاری فراهم آمده است و نه یکجا
در کتابی... فصاحت خود را به کار صرتش آراید تا به جمال رسد و
بلاغت در کنار او زاید و به کمال رسد... او باب از چهره سخن کشید تا
مترسل زیبایی آن را دید. آیین گفتار را از او گرفتند و خطیبان بر جای
پایش گام نهادند و واعظان از خاندان کلام او نام داشتند این همه او گوی
از همگان ربود و اینان به او نرسیدند، او پیش افتاد و اینان وادس خریدند
چه در گفتار او درنگی از علم خداست و بویی از گفتار مصطفی (صلی الله علیه و
آله) و من پذیرفتم تا نشان دهم که علی (علیه السلام) در این میدان یکه‌تاز
است و از دیگران ممتاز، نیز می‌خواستم مرا روا باشد که بگویم شاخی از آن
درخت پربرارم و گلبنی از آن گلزار.»

سید بزرگوار سپس به بخش‌بندی کتاب پرداخته و آن بر سه محور رقم
زده است:

۱. خطب و اوامر

۲. کتب و رسائل

۳. حکم و مواعظ

و در پایان کتاب کلمات قصار، و این مقدمه آن قدر زیبا و رسا و سرشار از ظرایف و لطایف و طرائف کلام مولی است که خواننده نهج البلاغه را به مطالعه دقیق این مقدمه اعجازآمیز سفارش می‌کنیم تا ابهت و اهمیت سخن امام را بیشتر بشناسد که ما را فرصت پرداختن به ارزش این مقدمه نیست و به‌ناچار به اصل مطلب می‌پردازیم.

عهدنامه مالک‌اشتر که از آموزنده‌ترین و ارزنده‌ترین سخنان حضرت است، شوکت و شهرت آن از هر ثنا و ستایشی فراتر و در فصل برگزیده نامه‌های امام است که سیدرضی گوید این باب برگزیده نامه‌ها و عهدنامه‌های امام به کارزان و کارکنان و وصیت‌های آن حضرت به خویشاوندان و یاران است و ما ده باره ارج و ارزش و اهمیت و تأثیر آن در منظومه فرهنگ اسلام و انسان می‌توانیم گفت و چه می‌شود گفت که حوزه و ساحت بهره‌وری و بهره‌مندسازی از اسناد و آفاق این «سیاست‌نامه» و «نصیحة الملوک» نه تنها محدود به حدود جوامع اسلامی و تاریخ تابناک تشیع و دانشمندان عالی‌مقام آن نیست که «میدان نبرد» این خورشید تابناک و درخشان تا بیکرانه همه جوامع علمی و علمی است. عهدنامه به بیشتر زبان‌های زنده جهان ترجمه شده و همه متفکران و فرهیختگان و جامعه‌شناسان و سیاستمداران و مدیران و مدبران عرصه سیاست و فرهنگ و حکومت و حاکمیت بشریت از آن استفاده کرده و می‌کنند و امام علی (علیه السلام) در این اثر به‌عنوان پیشوا و سیاستمدار حکومت الهی چنان از همه ابعاد و زوایای حکومت اسلامی و فرمانروایان و مدیران و کارگزاران و کارکنان مسئول و متعهد آن سخن گفته است که در قله اوج و نقطه نهایی سیاست‌آموزی و تدبیر حکومت و حاکمیت است.

این عهدنامه نه تنها دستورالعمل جامع و شامل برای همه حکومت‌ها و

حاکمیت‌ها در همه عصرها و نسل‌ها و برای تمام مدیران و مدبران و کارفرمایان و کارگزاران و مسئولان سیاست مدن است که باز هم به سخن سیدرضی (رضوان‌الله‌تعالی‌علیه) برمی‌گردیم و جامعیت کلام امام را از بیان و بنان او می‌خوانیم که: علی (علیه‌السلام) در گفتارش در پارسایی و زهد و پرداختن به آخرت چنان است که پژوهشگر می‌پندارد که این سخن زاهدی گوشه‌نشین و خلوت‌گزین و در به روی خود بسته است و باور نمی‌کند که این‌ها سخنان جنگاور دلاور و شمشیر به دستی است که به دفاع از دین پرداخته است و به‌عکس نیز. و در عرصه سیاست و حکومت هم. آری او جامع اضداد را عجا ترینش است.

باری این عهدنامه از همان روزهای نخست چنان مورد توجه و امان‌نظر اهل بینش و حق‌بین قرار گرفت که همه دانشمندان هوشمند و بزرگواری که همیشه خود را پیون و مروهون تعالیم نجات‌بخش رسالت و ولایت می‌دانسته و می‌دانند و مسک جسته و توسل به قرآن و عترت بوده و هستند به شرح و بسط و توضیح و تفسیر عهدنامه واداشت تا هم خود بهره برند و هم به دیگران بهره رسانند.

اینک یکی از عزیزان دانشمند و عالیه‌ری که سادات انس و الفت با این عهدنامه پیدا کرده و در نظر و عمل از آن بهره برده است برادر عزیز و فرهیخته و گرامی، جناب آقای حسین انواری است که با ترجمه به فضای نورانی خانوادگی و زندگی در ساحت حوزه و علم و روحانیت بهره‌مندی و بهره‌رسانی از عهدنامه اهتمام ورزیده است.

ایشان فرزند برومند و فرهیخته فقید سعید مرحوم آیت‌الله آقای حاج‌شیخ محی‌الدین انواری طاب‌ثراه است که شخصیت علمی و عملی و اخلاقی و اجتماعی و خدمات فراوان آن بزرگوار و رنج و ریاضت انقلابی که سال‌های سال کشید برای همه آن‌هایی که ایشان را می‌شناخته و می‌شناسند توضیح واضح است و جناب آقای حسین انواری فرزند ارجمند چنین پدری است که

سال‌ها از محضر علم و اخلاق و خوشرویی و مهربانی و مردم‌داری او استفاده کرده و مسیر فعالیت و خدمات پدر را دنبال نموده و با پذیرش مسئولیت‌های سخت و سنگین و گسترده و حساس به ایفای وظیفه پرداخته و سال‌ها ریاست کمیته امداد امام(ره) را برعهده گرفته است.

ایشان هم در مقام علم و نظر و هم در ساحت خدمت و عمل با عهدنامه مالک عهد و الفتی داشته و دارد که پژوهش ارزنده و ارجمندی در این باره به انجام رسانده و اینک به خوانندگان عرضه می‌نماید.

نگاه ایشان به عهدنامه متناسب با مطالعه و مسئولیت‌شان، دیدگاه اجتماعی کارمندی، کارگزاری و سرفصل‌ها و فرازهایی متعالی و والایی است که امام به همه مسئولان نظام در هر پایگاه و جایگاه یادآوری فرموده و خلاقیت و کاری‌ری آن‌ها را یادآور شده‌اند. البته بیان اهمیت کار برادر عزیز و ارجمندم جناب آقای دکتر انواری در این مقدمه نمی‌گنجد و داوری نهایی آن با خوانندگان دانش‌ور است و من که سال‌هاست با ایشان و پدر بزرگوارشان آشنا بوده و هستم، سیاسی و رحمت‌های بسیار پدر مرحوم آیت‌الله انواری (رضوان‌الله تعالی علیه) و محبت‌های بی‌دریغ فرزند گرانقدرشان خواستم از این طریق عرض ادب و احترام و سکر سیاسی داشته باشم. ترویج روح و علو درجات مرحوم آیت‌الله انواری را از خدای بزرگ می‌طلبم و مزید توفیقات برادر عزیزم جناب آقای انواری را آرزو می‌کنم.

والله اعلم

ماه مبارک رمضان ۱۴۲۶ برابر با خرداد ماه ۱۳۹۴

علی شیخ‌الاسلامی

واعظ و استاد دانشگاه تهران

پیشگفتار

اولین گفتار

مدیریت یک نهاد

سرنوشت حیات اجتماعی و پیشرفت‌های انسانی نیازمند «مدیریت» است. هیچ نوعی از زندگی انسانی بدون تنظیم و مدیریت صحیح نمی‌تواند «طبیّه» باشد.

اسلام دارای نظام ارزشی گسترده و منسجمی است که مدیریت مدیران معتقد به این نظام را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در دانش مدیریت آن اثر می‌گذارد و نظام تصمیم‌گیری آن‌ها را جهت می‌دهد.

مدیران ارزش‌گرا و تقوامحور هدفشان از انجام کار و قبول مسئولیت کمال معنوی و قرب الی الله است که شناخت اصول و ارزش‌های اسلامی الزامی می‌نماید.

هنر مدیران به فعلیت رساندن استعدادها و فن هنرمندانه بسیج کردن و سامان دادن انسان‌ها جهت کسب مقام عندالهی است که جز با تدبیر به مبانی و الگوهای دینی قابل حصول نیست.

سبک مدیریت اسلامی استحکام تلفیق سیاست با دیانت را نشان می‌دهد و مدیران، عامل پیوند دو عنصر «محبت» و «خدمت» در بستر سبقت در خیراتند.

نظام فکری مدیران، هدایت‌کننده نظام فعلی و رفتاری آنان است.

توانمندی مدیران در نظام اسلامی شناخت مبانی مدیریت اسلامی است. مجموعه نظامات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، تربیتی و اخلاقی و سیاسی جامعه انسانی رو به رشد و توسعه سالم با تکیه به سبک مدیریت اسلامی می‌تواند توفیق حاصل نماید.

غواصی در بحر عظیم «اخ القرآن» کتاب شریف نهج‌البلاغه و دستیابی به گوهرهای فراتر از وهم و اندیشه بشری و عمل به آن‌ها می‌تواند انسان‌های پیرو امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) را به فضای «حیات طیبه» برساند. نهج‌البلاغه به‌عنوان روح نازله امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) مرهمی است برای معالجه‌های فردی و اجتماعی که فراتر از محدوده‌های جغرافیایی و مرزهاست.

دومین گفتار

انتخاب فرمان امام به مالک

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و فروپاشی نظام طاغوت، همزمان با آشفتگی‌های سیاسی، تحولات انقلاب، در سال ۱۳۵۸ به فرمانداری کاشان منصوب شد. با این‌که الگوی مدیریتی متناسب با این مسئولیت مشخص و ابلاغ شده باشد، ناچاراً سعی داشتی با اتکا به یافته‌های قبلی خود در حوزه نظری و تجربی اقدام می‌نموده که کفایت لازم را به همراه نداشت.

خداوند هدایت نمود که بتوانم از نهج‌البلاغه و شیوه حکومت‌داری امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) کمک بگیرم. در کنار خطبه‌ها و کلام زیبای حضرت به صورت خاص بر روی بلندترین کلام «نامه ۵۳» فرمان امام علی (علیه‌السلام) به مالک‌اشتر متمرکز کردم.

برای آگاهی از عمق کلام از والد معظم عالم بهجت - حضرت آیت‌الله محی‌الدین انواری (رضوان‌الله‌تعالی‌علیه) استمداد طلبیدم. شرحی را ب این سند مهم در خدمتشان بهره‌مند کردم که برایم بسیار راهگشا و اثرگذار بود. قبول مسئولیت‌های مدیریتی در حوزه‌های مختلف گردید.

در سال‌های میانی دهه ۶۰ یک دوره عالی مدیریت در یکی از دانشگاه‌ها سپری می‌کردم که درس مدیریت اسلامی را در محضر استاد ارجمند حضرت آیت‌الله یزدی توفیق استفاده یافتیم، که پس از اتمام دوره مذکور از حضرت استاد استدعا شد که جلسات درس همچنان ادامه یابد که با موافقت ایشان این جلسات همچنان ادامه دارد.

یکی از موضوعات مورد بحث در این دوره شرح و بیان نامه ۵۳ نهج البلاغه بود که ابعاد تازه‌ای از این سند ارزشمند گشوده شد.

پس از عهده‌دار شدن مسئولیت مدیریت کمیته امداد امام خمینی (ره) متن سند در ابتدای جلسات هفتگی شورای معاونین امداد امام (ره) به بحث گذاشته شد که متجاوز از دو سال به طول انجامید.

پس از آن تصمیم گرفته شد مجموعه یافته‌ها و راهبردهای اصولی این سند به گونه‌ای جدید تنظیم و تدوین و کاربردی گردد که مدیران در سطوح مختلف بتوانند به میزان شناخت و عزم راسخشان در استفاده از این منبع گرانسنگ بهره‌مند گردند.

پس از امام (ره) وین و نگارش همزمان با روز عید غدیر خم سال ۱۳۹۳، از هدایت و راهمایی‌های استاد گرامی حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر شیخ لاسمی بهره گرفته شد.

* بر خود لازم می‌دانم از همه عزیزان و اساتیدی که اینجانب را در انجام این مهم مساعدت نمودند و پیمان‌ه‌سپاسگزاری نمایم، همچنین از همکار گرامی آقای سید محمد حسینی حجت انجام امور رایانه و تحریر و تنظیم مطالب تشکر و تقدیر دارم.

سومین گفتار

شبیه‌سازی تنظیم محتوای فرمان

متن فرمان امام علی (علیه السلام) به مالک اشتر براساس ارتباط موضوعات در محتوا دسته‌بندی و به ۱۸ بخش تقسیم شده و سپس در هر بخش تفکیک موضوع صورت گرفته که در مجموع ۱۰۱ عنوان متن عربی همراه با ترجمه آورده شده. و برنی از لغات هم ترجمه گردیده است.

از لحاظ شکل ارائه و تدوین تلاش شده است که مدیران نظام اسلامی به‌ویژه مدیران جوان بتوانند به سهولت از محتوای هر عنوان بهره‌مند گردند.

در تنظیم هر عنوان موضوع اصلی و هدایت‌ها از یکدیگر تفکیک گردیده که هر کدام می‌تواند مبنای شرح و تفسیری گسترده باشد.

به‌منظور راهنمای عملی مدیران پیام‌های مدیر به هر عنوان استخراج و در صفحه مقابل آورده شده که دقت در آن بهره‌مندی از محتوای متن را آسان می‌نماید.

کلام و بیان امیرالمؤمنین (علیه السلام) آن‌چنان از عمق گسترده‌ای برخوردار است که استخراج پیام‌های آن به‌صورت کامل امکان‌پذیر نیست. آنچه در پیام‌های مدیریت آمده فقط می‌تواند گوشه‌ای از بحر عظیم را برای مدیران جوان تبیین نماید.

چهارمین گفتار

نهج البلاغه فروتر از کلام وحی، فراتر از گفتار بشری

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) الگوی عارفان، عالمان، مجاهدان و همه کسانی است که در جستجوی حقیقت و شیفته کمال و سعادتند. علی (علیه السلام) دی است که بشریت به نامش افتخار می کند و تاریخ هرگز نظیرش را ندیده است.

اقیانوس بیکران وجود علی (علیه السلام) هزار گوهر فضیلت را در خود جای داده است. علی (علیه السلام) شرط ما تقی حق است، او شرط توحید، روح قرآن و جان کعبه است. بنده خدا، برادر رسول (صلوات الله علیه و آله) است، علی (علیه السلام) معیار ایمان، یاور محرمان، پدر یتیمان است.

او پیشوای فصیحان، فرمانروای سخن، سرپشت فضیلت، پرچم هدایت، کلید بهشت، برترین انسان و مرد عبادت و مناجات و علم و عمل است.

نهج البلاغه بیانی است رساتر از هر رسا و پاره‌ای است از یک تنزیل، و پیوند ناگسستنی با اصول ادب انسانی دارد، و تا آنجا اوج می‌گیرد که درباره آن گفته‌اند: «بیانی است فروتر از کلام وحی، و فراتر از گفتار بشری».

نهج البلاغه گوشه‌ای از اندیشه بلند آسمانی حضرت علی (علیه السلام) است، و از یک هزار سال قبل به صورت کتابی جاودانه، در اختیار جهانیان قرار گرفته و دنیا را با تحسین و حیرت روبرو کرده است. این منبع عظیم مجموعه‌ای از گفتارها، پند و اندرزها، نامه‌ها و نوشته‌ها، سخنان کوتاه و پرمغز آن امام بزرگوار است، که توسط یکی از شیعیان مخلص و دانشمند برجسته اسلامی

معروف به «سیدرضی»^(ره) (متولد ۳۵۹ و متوفی ۴۰۶ هجری قمری) در پایان قرن چهارم و آغاز قرن پنجم هجری گردآوری شده است. سیدرضی سخنان و نوشته‌های بی‌همتای حضرت را در کنار هم قرار داده و نام آن را *نهج‌البلاغه* (راه بلاغت) گذاشته و به سه بخش اصلی تقسیم کرده است:

۱. خطبه‌ها: شامل حدود ۲۵۰ خطبه از صدها خطبه آن حضرت است. خطبه‌ها بیشتر در موضوع توحید، خداشناسی، معرفی مقام رسول اکرم (صلوات الله علیه)، مسائل و مباحث اسلامی و قرآنی، مسائل سیاسی و اجتماعی جهان اسلامی، دعوت مسلمانان به شرکت در جهاد و استقبال از شهادت در راه خدا و این خدا بیان شده است.

۲. نامه‌ها: (۵۰ عدد) آثاری است که از قلم گهربار آن حضرت تراوش نموده است. نامه‌ها عمدتاً پیرامون مسائل حکومت اسلامی و امت مسلمان، فرمان‌هایی برای فرستادگان و استانداران و مسئولین حکومتی امور مسلمانان، بیان اصول زندگی در دین و اسلام، در حکومت اسلامی، مسائل تربیتی و اخلاق و اعتقادی اسلام نوشته شده است.

۳. سخنان کوتاه (شامل ۴۸۰ فراز از کلمات قصار حضرت) که هریک ردیابی از معنی را در خود جای داده است. بی‌سیر و مضامین دربردارنده پند و اندرزهای آن حضرت و راهنمایی‌های بی‌نظیری درباره روش صحیح اعتقادی و تربیت اسلامی است. هریک از این سخنان فشرده و صدها درس زندگی و سرمشق انسانیت و خوب بودن و خوب زیستن را در خود هفته دارد.

نهج‌البلاغه دائرةالمعارفی از فرهنگ اسلامی در سبک زندگی دینی است. در فرهنگ تشیع قرآن و *نهج‌البلاغه* و دیگر آثار ائمه معصومین (علیهم‌السلام) تنها الگوی خط فکری انسان‌ها و تنها راه تشخیص روش درست از باطل است.

درباره نهج/البلاغه و محتوای آن از دیرباز بحث‌ها شده و شرح‌ها و تفسیرها به زبان‌های گوناگون بر این مجموعه نگاشته‌اند، اما هرچه نوشته باشند، و هرچه بنویسند باز هم حق این سخنان را ادا نکرده‌اند.

www.ketab.ir